

**DISCURS INSTITUCIONAL
EN L'ACTE D'HOMENATGE PÓSTUM A
JOAN BMS. VALLET DE GOYTISOLO**

(Col·legi de Notaris 15.05.2012)

Josep-D. Guàrdia i Canela
President de l'Acadèmia de J. I L. de Catalunya

Celebrem aquest vespre una sessió, un acte que és alhora d'afecte entranyable i d'estricta justícia en relació amb Joan Berchmans Vallet de Goytisoló.

Encara no s'han apagat els ressons de les paraules del dia 1 de desembre de 2010 quan en aquesta mateixa Sala, l'Il·lustre Col·legi de Notaris de Catalunya li lliurava, en la persona del seu fill per trobar-se ja ell malament de salut, el Premi Puig Salellas en la seva segona edició i ens reunim novament per a retre-li un homenatge pòstum ja que Vallet ens deixà definitivament el mes de juliol de l'any passat.

L'Il·lustre Col·legi de Notaris i l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya han volgut organitzar aquest homenatge com a expressió pública de l'afecte entranyable a la persona de Joan Vallet i com a reconeixement de justícia de qui ha estat, sens dubte, un dels juristes catalans i espanyols contemporanis més importants.

El 20 de desembre de 1994 Vallet fou designat Acadèmic d'honor de la nostra Corporació, Pronuncià un magnífic discurs titulat *“Principis bàsics en la interpretació del Dret Civil Català”* i en la contestació que vaig tenir l'honor d'efectuar, assenyalava que Vallet havia excel·lit com a notari, com a jurista i com acadèmic. Ambdós textos van ser publicats a la REVISTA JURÍDICA DE CATALUNYA i avui es poden trobar a la web site de la nostra Corporació Per a tractar del primer aspecte escoltarem les paraules del Degà del Col·legi Notarial i de Juan José López Burniol, notari membre de número de la nostra Acadèmia i bon coneixedor de la vida i obra de Vallet. Josep-Joan Pintó i Ruiz, advocat i membre de la nostra Acadèmia i de la Real Academia de España ens parlarà fonamentalment de la seva figura com a jurista.

Tenim la sort de comptar avui i aquí amb la presència de l'Excm. Sr. Landelino Lavilla Alsina, gran jurista i acadèmic, d'origen matern lleidatà, que fou Ministro de Justicia i Presidente de las Cotes Generales, en els difícils moments de la transició política a la democràcia, de la qual va ser un dels més importants protagonistes, avui conseller permanent d'Estat i President de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación. Vull donar-li públicament les gràcies per la seva assistència i per la seva constant disposició a fomentar i aprofundir les excel·lents relacions amb la nostra Acadèmia, iniciades modernament en el mandat d'Antonio Hernández Gil i intensificades en els de Joan Vallet, Manuel Albaladejo i en el que ara exerceix Landelino Lavilla. També correspon remarcar el suport

que sempre trobem en el Secretari general, que ho era ja a la Presidència de Vallet, Pfr. Rafael Navarro Valls que avui ens honora també amb la seva assistència.

La Real Academia ja va efectuar l'estatutària sessió necrològica en memòria de Vallet el passat 10 d'octubre i jo voldria recomanar-vos vivament la lectura de les paraules que amb aquest motiu va escriure Luis Díez-Picazo, que s'han publicat al "Estudios". En elles després de comentar el seu nom de fonts, no usual fora de l'àmbit d'influència de la Companyia de Jesús, sintetitza la rellevant actuació de Vallet en el món acadèmic al qual romangué directament vinculat 48 anys de la seva vida i en el món doctrinal i el qualifica de "*catalán de Barcelona*" i de "*una de las cimas o cumbres del pensamiento jurídico español*", a la vegada que ens il·lustra amb una anècdota sobre la noblesa del seu caràcter i la seva profunda religiositat.

Jo voldria acabar remarcant la seva condició de jurista i acadèmic de primera línia, constantment amatent i preocupat per les qüestions que afecten Catalunya, en la seva activitat i en la seva obra. Recordo de manera especial el Congrés d'Acadèmies jurídiques Iberoamericanes celebrat a Madrid l'octubre de 1996. Vallet el presidí i en el seu discurs d'obertura tingué la delicadesa de dedicar una de les poques referències personals al nostre company acadèmic i notari que fa poc ens va deixar, Angel Martínez Sarrión i havent-me confiat la coordinació general del Fòrum primer sobre la "*Naturaleza jurídica de las Academias*", vam tenir oportunitat de parlar

llargament, ell ensenyant i jo aprenent, sobres les nostres Corporacions.

Tot i que l'elecció es produí en cada cas per votació estatutària de tots els membres numeraris de la Real Academia, fou Vallet sens dubte qui propicià que seguint l'exemple de Roca-Sastre, primer Casals Colldecarrera i posteriorment Figa Faura i Pintó Ruiz ocupessin un setial en aquella docta Corporació

Un altre aspecte que voldria remarcar és la relació de Vallet amb Roca Sastre. Es proclamava deixeble d'ell i ens va deixar un treball magnífic titulat *“El que roman i el que cal reviure del pensament de Roca Sastre”*. Fou el primer director de la Càtedra Roca Sastre del Centre associat de Cervera de la UNED, càrrec en el qual el succeirem Pintó i jo mateix i participà activament de la Fundació Roca Sastre a la que afortunadament en els darrers temps, s'ha incorporat el Col·legi Notarial. Aquella Universitat li atorgà el títol de doctor *“honoris causa”*, que uns anys abans li havia atribuït també la Universitat Autònoma de Barcelona.

I una darrera visió que no s'acostuma a remarcar i és la condició de Vallet com a historiador de la ciència jurídica catalana. D'una manera sintètica en el seu llibre *“Reflexions sobre Catalunya – Relligament, interacció i dialèctica en la seva història i el seu dret.”* i d'una manera molt extensa en les seves monumentals *“Metodologia de la*

determinación de Derecho” i “Metodología de la ciencia expositiva y explicativa del Derecho” l’acrediten també en aquest camp.

En actes com aquest m’agrada recordar, amb Carnelutti, aquell vers que Dante Alighieri posa en boca de Francesca de Rimini que és el 103 del cant V de l’Infern de la Divina Commedia: “*Amor, ch’a nullo amato amar perdona*” que Joan Francec Mira ha traduït com “*L’amor, que obliga a més amor l’amat*” . Vallet va estimar la seva professió, la ciència jurídica i l’Acadèmia. Per això deia al principi que aquest era un acte d’afecte entranyable. El Notariat i l’Acadèmia que s’han sentit estimats per Vallet tenen l’obligació de correspondre-hi. I a això respon l’acte d’avui. És un acte de justícia. *Vere iustum est.*

DISCURS ACTE HOMENATGE A VALLET DE GOYTISOLO

Joan Carles Ollé i Favaró

CNC 15 DE MAIG DE 2012

Bona tarda a tothom. Exmcs. Vicepresident del Tribunal Constitucional, President del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, Director General de Dret i Entitats Jurídiques, President de la Comissió Jurídica Assessora, President de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, Presidente de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación, Degans, familiars de Juan Vallet, autoritats, companys, companyes, senyors i senyores, els dono la benvinguda a aquest acte que organitzen conjuntament El Col·legi de Notaris i l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya en homenatge de l'eminent jurista Juan Berchmans Vallet de Goytisolo, traspasat l'any 2011.

Em permetran que com Degà del Col·legi de Notaris els dirigixi unes breus paraules. En primer lloc els vull agrair la seva presència a la nostra seu en un acte de tant relleu pels juristes de Catalunya com el

d'avui. La extraordinària figura de Juan Vallet de Goytisolo ha estat glossada brillantment pels anteriors ponents i molt poc es el que jo hi puc afegir.

En tot cas, com Degà del Col·legi, sí que em pertoca fer algunes consideracions addicionals. Vallet de Goytisolo ocupa avui un lloc preeminent en la nostra història jurídica. La importància de la seva obra excedeix amb molt la seva estricta condició notarial, fet que es un motiu de satisfacció i orgull per a la corporació notarial.

D'origen barceloní, membre de una coneguda nissaga de la que en formen part també els seus cosins els escriptors Juan, Luis i José Agustín Goytisolo, ha estat un dels més eminents juristes espanyols i catalans dels darrers cinquanta o seixanta anys.

Després d'iniciar, poc després de la guerra, la seva carrera notarial a Catalunya, en aquest Col·legi, per tant, concretament a Torroella de Montgrí i Malgrat, aprova brillantment les oposicions entre notaris i, finalment s'instal·la a Madrid, on ha desenvolupat la major part de la seva exemplar trajectòria jurídica. Els seus càrrecs institucionals han estat nombrosíssims. Només esmentaré el de President de la Unió Internacional del Notariat Llatí i de la Real Academia de Ciencia y Legislación. Però Vallet, tot i la seva seva projecció espanyola i estatal, sempre va mantenir la seva vinculació, a més de familiar, amb la

comunitat jurídica de casa nostra. Així, fou doctor honoris causa de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació. En el seu pensament han estat perfectament compatibles en tot moment, i de manera natural, la seva fidelitat a Catalunya i Espanya.

Autor d'arrel profundament catòlica, el dret natural i la ètica foren els veritables motors inspiradors de la seva obra. Roberto Blanquer va parlar del seu "radical humanisme". Vallet, que va reconèixer com els seus mestres els genials Federico de Castro i Ramón Maria Roca Sastre, ha estat, abans que res, un enorme civilista, amb la seva doble vessant del dret comú espanyol i del dret civil català: els seus monumentals estudis sobre donacions, sobre llegendes o successions en general, ha assolit cims encara no superats. Però la seva immensa cultura jurídica i humanística li ha permès endinsar-se amb èxit i excel·lència també en el camp de les fonts del dret, la metodologia jurídica, la Sociologia o la Filosofia del Dret. Avui la seva obra es un referent de primer ordre en el dret europeu.

Per tots aquests motius, el Col·legi de Notaris de Catalunya va

concedir-li el Premi Puig Salellas, en la seva II edició corresponent a l'any 2010. Per a mi va ser un honor poder visitar-lo el Setembre de 2010, en companyia del Vicedegà del Col·legi, José Alberto Marín, al seu domicili de Madrid i comunicar-li personalment la concessió del guardó. Recordo que estava ja en un estat de salut deteriorat però que va mostrar una gran lucidesa i memòria de tot tipus de detalls de la seva trajectòria personal i professional. També me'n recordo que em va insistir en tenir la conversa en català i que ens va convidar a que veiessim la seva immensa biblioteca personal, la biblioteca d'un savi enciclopèdic com era Vallet. Em va semblar que el guardó li feia gran il·lusió.

Em permetran recordar l'acord de pres en aquell moment per la Junta Directiva en la concessió del premi en que es feia referència " a la seva llarga i brillant trajectòria professional i jurídica i, molt en especial, per la seva extraordinària producció científica, que l'ha convertit de manera indiscutida en un dels més eminents juristes espanyols de tot el segle XX, i en una de les millors aportacions doctrinals, d'investigació i pensament que mai hagi fet el notariat al conjunt de la comunitat jurídica. El premiat, d'origen barceloní, va començar aquí la seva carrera notarial, havent fet alhora importants contribucions en el camp de l'estudi del dret civil català, per la qual cosa el Col·legi de Notaris té la gran satisfacció de poder-li atorgar una distinció tan merescuda."

En aquest punt he de fer referència al fet que aquest any els notaris celebrem el 150 Aniversari de l'aprovació de la Llei del Notariat, que va donar lloc al naixement del notariat modern i que ha regit amb èxit, sense grans canvis, els destins de la professió durant segle i mig i sota formes de govern i adhuc d'Estat ben diferents. Crec que en tot aquests temps els notaris ens hem sabut adaptar als diferents canvis i a l'evolució de la societat que hi hagut. Avui això també ha estat i es així, ja que en la darrera dècada el notariat ha fet un enorme esforç de modernització i de transformació tecnològica, fet que ens situa en una nova centralitat per seguir avançant.

Els actes commemoratius organitzats amb ocasió d'aquesta efemèride proclamen que la professió de notari es una professió de futur. I certament penso la funció notarial té de cara l'esdevenidor unes noves potencialitats, alhora que segueix essent substancialment útil i beneficiosa per la seguretat jurídica que aporta als actes i negocis jurídics, reduint a mínims la litigiositat a un cost raonable.

Deixant a part altres aspectes de la professió notarial que avui no fan el cas, penso que una lectura que cal fer de totes aquestes dècades es

precisament l'aprofundiment dels notaris en la vessant més científica del dret, conseqüència amb tota seguretat de la major exigència en l'accés a la professió que suposà la mateixa llei del Notariat de 1862, i que culmina amb el requisit de la llicenciatura en dret a partir de 1917. Aquest fet marca un abans i un després i sens dubte explica, si més no en bona part, l'aparició en el decurs del Segle XX fins els nostres dies, dintre del notariat de figures de primer ordre científic, d'entre les més grans, en l'àmbit del dret privat.

Així, a Catalunya tenim en diferents etapes tot un seguit d'autors destacadíssims, sobretot en el camp del dret civil, però no únicament. Ramon Maria Roca Sastre, Lluís Figa, Ramon Faus, Raimon Noguera, José Maria de Porcioles, Lluís Roca Sastre o Josep Maria Puig Salellas per esmentar només els més destacats d'entre els que ja no són entre nosaltres. El mateix cal dir del notariat de la resta de l'Estat, amb notaris que són autors eminents en l'estudi del Dret com González Palomino, Nuñez Lagos, Manuel de la Cámara o Rodríguez Adrados. Un lloc preeminent dintre d'aquest grup, sense cap mena de dubte, l'ocupa el nostre homenatjat d'avui, Juan Berchamns Vallet de Goytisolo. Un autèntic gegant del dret. En majúscules. Un mestre per a tots nosaltres.

Per la nostra professió és fonamental que això continuï essent així en el futur, el treball diari en els despatxos és essencial, és lògicament la mèdula de la professió però el fet que hi hagi un nombre significatiu de

notaris, una minoria si es vol, que segueixi publicant al màxim nivell es imprescindible per continuar essent el que hem estat en el passat i en definitiva que la societat espera de nosaltres. No tinc cap dubte que aquesta continuïtat i fins i tot el relleu, en quantitat i qualitat d'autors ben coneguts per tots, resta plenament garantida.

Aquesta vessant científica del notariat ha tingut la seva traducció natural amb la destacada participació dels notaris en el món acadèmic, i en particular amb una estreta participació dintre de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, en totes les seves diferents etapes. Només cal recordar que, des de l'inici del segle passat fins els nostres dies, n'han sigut Presidents Guillem Tell, Ramon Maria Roca Sastre, Lluís Figa i Robert Follia. I que, sense anar més lluny, en aquest moment en són membres notaris del Col·legi tant destacats com el mateix Robert Follia, Juan José López Burniol, Elías Campo, Lluís Jou o Enric Brancós. El mateix cal dir de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación, de la que Juan Vallet en va ser President i de la que en varen formar part també molts notaris catalans i de la resta de l'Estat. De casa nostra, per exemple, en va formar part Lluís Figa i avui en són membres rellevants Joan Pintó i Encarna Roca.

Per tant, el meu agraïment especial al President de l'Acadèmia, Josep Delfí Guardia Canela, pel seu interès i disponibilitat en organitzar conjuntament amb el Col·legi de Notaris un acte com el d'avui que visualitza de manera tant palesa la identificació de sempre, d'ahir, d'avui i de demà entre les nostres dues institucions.

Y, finalmente, unas palabras muy especiales para el Presidente de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación, Landelino Lavilla por su presencia hoy en este acto, que le agradecemos muy sinceramente. Entre todos los cargos de altísima responsabilidad que ostentó, todos los notarios tenemos un muy grato recuerdo de su etapa como Ministro de Justicia, lo que le quiero agradecer hoy públicamente en nombre de todos.

Y también me satisface recordar tu presencia, Presidente, como Ministro en este Colegio en un acto de hace ya bastantes años, pero que permenece bien vivo y presente en la memoria del Colegio y de los notarios de Catalunya. Me estoy refiriendo naturalmente al acto solemne que el día 2 de Noviembre de 1976 se celebró en esta sede en homenaje a Ramón Maria Roca Sastre, con motivo de su jubilación, que se había producido hacía ya algún tiempo.

Tus palabras de ese día, en un acto distinto sin duda pero que guarda

un evidente parecido a la sesión de hoy, de homenaje a otro extraordinario jurista y de reconocimiento al derecho civil catalán, no las hemos olvidado y están bien guardadas en nuestra memoria colectiva.

Res més, reitero el meu agraïment per la vostra presència en un acte d'una significació tant especial per nosaltres. Moltes gràcies.

Joan Carles Ollé i Favaró

Degà del Col·legi de Notaris de Catalunya

*Juan Vallet de
Goytisoló
i la seva obra.*

Juan-José LÓPEZ BURNIOL

Barcelona, 15 de maig de 2012*.

*Aquest text constitueix una senzilla adaptació d'aquell que fou elaborat per l'autor amb motiu de l'atorgament a Juan Vallet de Goytisoló, del II Premi Puig Salellas de l'Il·lustre Col·legi de Notaris de Catalunya, el dia 1 de desembre de 2010

A mi em va passar el mateix que tinc per segur que li ha succeït a casi bé tothom: vaig conèixer a Juan Vallet abans per la seva obra que personalment. Per la meva generació, la que estudià la carrera de Dret als anys 60 i oposità als 70, Vallet era una cita obligada, continua i prestigiosa. La seva aportació, especialment al Dret de Successions era reconeguda públicament com decisiva. Tant ho era, que –de fet- moltes vegades l’estudiàvem no directament en els seus innumerables articles, monografies i llibres, sinó a través dels resums i cites prodigats als cursos y manuals de l’època, com el Castán, el Lacruz i el Puig Brutau. Vallet tenia, doncs, un prestigi i una autoritat científica reconeguts abastament i sense discussió.

Passaren anys fins que no el vaig conèixer personalment. Fou a finals dels anys 80, en un dinar organitzat no recordo per quina raó pel llavors degà de Madrid –Roberto Blanquer- amb tres o quatre convidats més, tots notaris de Madrid tan sols una mica més joves que Vallet. Vallet em va sorprendre. M’esperava la típica “*patum*” jurídica, una mica engolada i llepafils, tan freqüent en les cúpules de totes les professions jurídiques, i em vaig trobar amb una home amb una forta presència física, que menjava i bevia amb abundor i notòria satisfacció, que xerrava pels descosits dient coses interessants, explicava acudits intel·ligents i reia.

Sobre tot, reia. Al tornar a Barcelona li vaig comentar a algun amic –tal vegada Puig Salellas o Follia- que “*en Vallet és com un carlí*”. Uns anys després tornà a coincidir amb Vallet en uns cursos organitzats per la “Fundació Roca Sastre” a la Universitat de Cervera. Se li notaven una mica els anys, però era el mateix. Encara va despatxar amb fruïció unes viandes no pas suaus de la cuina de La Segarra, que no és precisament lleugera. En resum, Vallet ha estat un home ple de força i vitalitat. Tan sols així s’explica l’extensió i rigor de la seva obra, que és plural i abrumadora. .

Juan Berchmans Vallet de Goytisolo nasqué a Barcelona el 21 de febrer de 1917. El seu avi patern –Francesc Vallet i Piquer- descendia de El Sarral (Tarragona), on es detecta el cognom Vallet des de l’Edat Mitja. El seu avi matern –Antonio Goytisolo Digat- havia nascut a Cienfuegos (Cuba), fill d’un emigrant –Agustin Goytisolo Lizaraburu, nascut a Lequeitio i que va arribar a fer una gran fortuna. Vallet és, per tant, cosí dels escriptors germans Goytisolo –José Agustín, Juan y Luís-. Recordo que Juan explica a les seves memòries que quan –l’any 1956- el seu germa Luis, llavors militant comunista –i avui acadèmic-, fou detingut, acudiren a la intercessió de Juan Vallet, qui –una personalitat ja al Madrid de l’època- aconseguí el seu alliberament immediat. El pare de Vallet –Josep Maria Vallet i Arnau- fou un dels pioners a Espanya de la industria

de l'automòvil. Fundà les societats “Vallet Elizalde” i “Vallet Fiol”, que van ser les matrius de altres dues companyies “Elizalde” i “Hispano Suiza”, la darrera de les quals va acabar absorbida per “Enasa”, es a dir, la fàbrica dels “Pegaso”. Casat amb Maria Goytisolo Taltavull, morí molt jove –als 38 anys-, quan Juan Vallet en tenia 8 i era el més gran de vuit germans.

Vallet estudià des dels 6 anys al Col·legi Bonanova, dels Germans de la Doctrina Cristiana, on cursà l'ensenyament primari i el batxillerat. L'any 1933 aprovà l'examen d'ingrés a la Universitat Autònoma de Barcelona, on va ser deixeble del catedràtic de Dret Civil José Alguer, un bon mestre, traductor i anotador –amb Blas Pérez Gonzáles- del tractat alemany de Ennecerus, Kipp i Wolff, editat per Bosch. Per altra banda, durant la seva joventesa es distingí molt en la pràctica d'esports: va ser campió de Catalunya de hockey sobre herba i practicà l'atletisme en les especialitats de salt i decathlon. La guerra civil interrompí el seus estudis al acabar el tercer curs. El maig de 1937 pogué creuar la frontera amb França i arribà a Sant Sebastià. S'enrolà a la Tercera Brigada de Navarra i acabà la guerra amb el grau d'alferes provisional. El setembre de 1939 va concloure la carrera i es posà a preparar oposicions a notaries, sota la orientació de Ramon-Maria Roca Sastre, juntament amb Jorge Roura, Luis-Fernando de Alós, Luis de Molina y Lorenzo García-Tornel..

Ingressà a les oposicions de 1942, per Torroella de Montgrí. L'any 1944 es traslladà a Malgrat, on va conèixer a la que seria la seva dona –Teresa Regí i Ribas-, amb la que ha tingut set fills. L'any 1945 passà a servir la notaria d'Arucas, a les Illes Canàries, i el 1947 una de les de Logroño, guanyada per oposicions entre notaris. I, per fi, l'any 1949 guanyà –en oposicions lliures- una notaria de Madrid, que va servir fins la seva jubilació, el primer d'abril de 1987. Des de 1963 es acadèmic de la Real Academia de Legislación y Jurisprudencia i, des de 1986, de la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas. És també acadèmic d'honor de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya i membre de l'Institut d'Estudis Catalans. I, per últim, ha estat president efectiu –i ho és honorari- de la Unión Internacional del Notariado Latino.

En aquesta esquemàtica trajectòria s'insereix una obra jurídica de primera magnitud, ingent i d'alta qualitat, que començà molt aviat, tot just servint les seves primeres notaries. L'any 1944, un any i mesos després del seu ingrés, publica a la “Revista de Derecho Privado” un article titulat “La compraventa por mitades indivisas y con pacto de sobrevivencia. Su naturaleza jurídica y su eficacia en el Derecho común y en el foral catalán”. I, encara no un any més tard, publicà a “La Notaria” –la revista d'aquest Col·legi- un treball de títol llarguíssim: “Dos casos prácticos.- I. Pago de legítimas, habiendo prelegados y legados con carga.

II. La clàusula o pacto de supervivencia en compraventas por cónyuges de predios en común y proindiviso, en relación con la Ley Hac Edictali, y con la edificación de solar común por uno solo de los consortes”. N’hi ha prou amb aquestes dues publicacions per detectar una constant en tota l’obra jurídica de Juan Vallet. És l’obra d’un gran jurista, de sòlida formació romanística i depurat per l’estudi dels clàssics catalans i castellans, però és també l’obra d’un notari –que és el que va ser tota la vida-, és a dir, d’un professional que treballa en contacte directe amb la realitat i ha de resoldre els problemes als seus clients. És evident, per tant, que els treballs de Vallet són inicialment, en bona mida, la resposta a casos pràctics que se li plantejaven a la seva notaria. I és per aquesta raó per la que les opinions de Vallet –hi estiguis o no d’acord- mai t’ofeguen amb una dogmàtica encarcarada, sinó que sempre busquen esclatxes de llibertat per les que pogué donar sortida als interessos en joc.

Publicà dos treballs més a “La Notaría” i, el 1946, ho feu, per primera vegada, a la “Revista General de Derecho”; el 1947, a la “Revista Crítica de Derecho Inmobiliario”; i, el 1949, a l’“Anuario de Derecho Civil”. L’any 1951 aparegué el seu primer llibre -“Hipoteca del Derecho Arrendaticio”-, que està dedicat “*A mis maestros de Derecho civil en la Universidad de Barcelona, Don José Alguer Micó y Don Blas Pérez González*”, i que és també la resposta a una necessitat detectada al seu

despatx, com ho reconeix al dir, a la introducció, que *“El problema se planteó en mi despacho. Tajante y concreto, desde el lado opuesto de mi mesa”*. El 1955 aparegué una obra capital en la seva producció: “Apuntes de Derecho Sucesorio”, que havien aparegut abans per capítols al “Anuario de Derecho Civil”. Aquest treball, juntament amb els que porten per títol “El artículo 811 como norma a interpretar” y “El artículo 811 como norma a integrar” (1957-1960), marcaren un abans i un després en els estudis de Dret de Successions, com ho prova el fet de que el professor José-Luís Lacruz Berdejo encapçalés el seu curs de Dret de Successions –juntament amb el professor Francisco Sancho-Rebullida– amb aquestes paraules: *“Dedicamos este libro a Juan Vallet de Goytisolo, en reconocimiento a su contribución impar al derecho sucesorio español y en testimonio de amistad”*. Aquests treballs constituïren la base sobre la que Vallet bastí les seves posteriors obres de síntesi més conegudes. La primera fou el “Panorama del Derecho civil”, de 1963, i la més extensa el “Panorama del Derecho de sucesiones”, de 1982 i 1984, en dos volums que fan en total més de 2000 pàgines. En total, ha publicat trenta llibres i uns dos-cents treballs jurídics, recollits parcialment en una sèrie de “Estudios” sobre fonts del dret i mètode jurídic, Dret de coses, donacions, Dret successori, obligacions, contractes, empreses i societats, i garanties reals. I, per tancar aquest apartat, s’ha de fer esment del seu llibre “Metodología jurídica”, de 1988.

Aviat va sortir també de l'àmbit estrictament jurídic, per entrar en el de la filosofia del Dret i en el de la ciència política. Utilitzant terminologia de Eugeni d'Ors, es podria dir que va passar molt aviat de l'anècdota a la categoria, demostrant l'encert de Gregorio Marañón quan deia que *“el médico que sólo sabe medicina, ni medicina sabe”*. “Glosas a la Pacem in Terris” (1963), “La antítesis inflación-justicia”, (1960), “La crisis del Derecho” (1962), “Derecho y sociedad de masas” (1967) y. “De la propiedad al capitalismo anónimo y a la propuesta de reforma de la empresa” (1968) son unes primeres manifestacions de l'ampli ventall de les seves inquietuds. S'ha de destacar, en aquest camp, el llibre “Montesquieu: Leyes, gobierno y poderes” (1986). En total, ha publicat més de cent treballs sobre filosofia jurídica i temes polítics i socials, molts d'ells a la revista “Verbo”, que juntament amb l’“Editorial Speiro” son dues iniciatives que deuen molt a Vallet –segurament també en termes de mecenatge-, ja que són fruit de la seva íntima col·laboració amb Eugenio Vegas Latapié, lletrat del Consell d'Estat i ideòleg d’“Acción Española”. . .

Fet aquest precipitat recorregut per l'obra de Vallet, toca ara assajar una aproximació –breu i modesta- al pensament que batega darrera una producció tan extensa com variada. I permetin-me que ho faci en torn a

tres idees: 1. Vallet és un iusnaturalista. 2. Vallet és un jurista format en el si de l'escola jurídica catalana. 3. Vallet s'insereix en la millor tradició conservadora europea.

Vallet és un iusnaturalista que s'integra en l'escola clàssica aristotèlica i tomista, que *“parte de la idea del orden natural del que debe extraerse lo justo, es decir, el lugar adecuado de cada cosa en una armonía general, y no significa un conjunto de reglas sino más bien un método realista”*. ¿Quin lloc ocupa l'ordenament jurídic positiu en aquesta concepció. Per Vallet *“el ordenamiento positivo queda inmerso en el Derecho natural, que le opone los diques del desuso, la costumbre en contrario, la ineficacia de la ley injusta y el temperamento de la equidad o de la epiqueya que adecua la norma general al caso concreto”*. No he trobat la posició de Vallet sobre la “desobediència civil”, que a ben segur ha de ser suggestiva. Recorda Vallet que Montesquieu va escriure a “L'esperit de les lleis” aquesta memorable afirmació. *“Decir que nada hay justo o injusto sino lo que ordenan o prohíben las leyes positivas, equivale a decir que antes de trazarse el círculo no eran iguales todos los radios”*. Des d'aquesta perspectiva iusnaturalista, la justícia és –per Vallet- l'expressió de l'ordre inscrit per Deu en la natura, el que significa que *“la imposición de un orden artificial, coercitivo y contrario (a este orden) es la negación del*

Derecho”. Ara bé, ¿com es reconeix aquest ordre natural? Per Vallet es necessari –en primer lloc- aprofundir en el coneixement de cada cas concret, en totes les seves circumstàncies, ja que no existeix la justícia absoluta, sinó tan sols la justícia del cas concret. Així, ens diu: “*La justicia debe hallarse en cada caso, sin olvidar lo universal, pero teniendo en cuenta todas las circunstancias particulares y examinando la relación en todos los ángulos, aspectos, perspectivas, relaciones y consecuencias reales, sean particulares o generales*”. I –en segon terme- s’ha de tenir molt present, segons Vallet, que la idea de justícia està molt lligada a la de bé comú. “*El concepto de bien común –ens diu-, al ser decisivo para determinar lo que es justicia general, o legal o social, en su genuino significado, ha de serlo también para la correcta delimitación del ámbito de la justicia conmutativa*”. Ara bé, immediatament afegeix que “*ese bien común, única pauta de la justicia general o social, no es el bien de la mayoría. No es lo que se ha llamado interés nacional. No es la satisfacción de las masas. Es el bien de todo el pueblo, visto transtemporalmente, en la sucesión de sus generaciones*”. El que comporta que no es pugui fer taula rasa del passat, que es tingui que valorar la tradició, que s’hagin de ponderar els precedents i que es degui tenir present el costum. Resumint: l’actitud de Vallet -informada per un realisme que esbrina a fons cada supòsit de fet, i per la recerca de la justícia del cas concret- és molt semblant a la del juristes clàssics romans

i, àdhuc, a la dels juristes anglosaxons. I, per altra banda, en aquest nucli dur del seu pensament s'insereix l'arel més profunda del conservadorisme de Vallet, al que faré referència aviat. .

Vallet és un jurista format en el si de l'escola jurídica catalana. Català de soca i arrel, alumne de la Universitat Autònoma de Barcelona, deixeble de José Alguer i de Ramon-Maria Roca Sastre, i estrenat com notari en dos pobles de la Catalunya vella, no podia ser d'altra manera. I ¿quins són els trets característics de l'escola jurídica catalana? Bàsicament, la prevalença del principi de llibertat civil. En efecte, l'esperit més profund del Dret català no es troba en aquesta o en aquella institució aïllada, ni en la successió contractual ni en la separació de bens, ni en els fideïcomisos ni en la legítima curta, ni en la plena autonomia de la dona ni en l'engany de mitges. L'essència del Dret català rau en la llibertat civil que l'ordenament jurídic ha reconegut des de sempre als catalans i catalanes per autogestionar els seus negocis i autoregular els seus interessos. Una llibertat civil que ha fet possible la preservació mateixa del Dret català, àdhuc en aquelles llargues èpoques en que s'ha vist privat –per raons polítiques- de les seves pròpies fonts normatives creadores, al donar-li aquesta mateixa llibertat una extraordinària capacitat d'adaptació a les noves circumstàncies. Raó per la que es podria parlar de la força creadora de la llibertat. Un filòsof –Rafael Gamba- ens

explica –tal vegada millor que ho faria un jurista- aquesta característica substancial del pensament de Vallet: *“Por debajo de la concepción positivista del Derecho vigente en la Europa post-revolucionaria descubre Vallet los verdaderos cimientos del Derecho en el suelo cultural histórico de la Cristiandad. Un Derecho cuyas raíces más profundas son sobrenaturales y se expresan en un orden natural asequible a la razón. Raíces que se decantan históricamente en la libertad civil del individuo y de la familia, así como en la costumbre de cada pueblo como preformadoras del derecho escrito. (...) Vallet descubre esta doctrina en los islotes todavía vivos de nuestro Derecho Foral, y busca inspiración en la escuela jurídica catalano-aragonesa –Prat de la Riba, Costa, Duran i Bas, Torras i Bages-, así como en foralistas navarros”*. En paraules del mateix Vallet: *“La libertad testamentaria, como padre de familia; la libertad de contratar, como poseedores todos de igual capacidad jurídica; la propiedad territorial plena o semiplena, como condición de poder y de independencia: con ellas se ponían en perfecta consonancia los derechos civiles con los derechos como ciudadanos”*. Fa anys, quan estudiava alguns dels treballs de Vallet, vaig arribar a dues conclusions: Primera, que l’actitud de Vallet davant de qualsevol problema era sempre la mateixa: ampliar l’àmbit de la llibertat individual forçant al màxim la interpretació de la llei, però sense infringir-la; (així – per exemple- la idea essencial de la tesis de Vallet sobre l’article 811 del

Codi civil és que el reservista pot escollir i distribuir entre els reservataris, cosa que la doctrina anterior negava, ja que entenia que la llei imposava una distribució igualitària entre tots els reservataris). Segona, que l'evolució de les institucions jurídiques i, en certa mida, la mateixa història del Dret privat consisteix en la història de l'erosió de les normes imperatives. En resum, la llibertat civil –columna vertebral de la tradició jurídica catalana- vertebrà per sempre la vida i obra de Juan Vallet.

El pensament de Vallet s'insereix en la millor tradició conservadora europea. L'aprofundiment en les arrels del Dret porta a Vallet –segons Rafael Gamba- al terreny de la política, i, en ell, als dos grans principis de l'ordre institucional tradicional cristià: l'organització social per cossos intermitjos i el principi de subsidiarietat. En aquesta línia de pensament, Vallet dona una importància especial al concepte d'arrelament, que considera un concepte capital del tradicionalisme polític. Una cita de Simone Weil que fa Vallet ho explica millor que mil paraules: *“El arraigo es tal vez la más importante y la más desconocida necesidad del alma humana. Y de las más difíciles de definir. El ser humano tiene una participación real, activa y natural en la existencia de una colectividad que conserva vivos determinados tesoros del pasado y presentimientos del porvenir. Participación natural, es decir, producida automáticamente*

por el lugar, el nacimiento, la profesión, el contorno. Cada ser humano tiene necesidad de múltiples raíces. Necesita así recibir la casi totalidad de su vida moral, intelectual, espiritual, por mediación de los ambientes de que naturalmente forma parte". El conservadorisme de Vallet és nodreix, doncs, d'aquesta percepció viva i operativa del passat i d'aquest presentiment també decisiu del futur. Res més lluny del pensament de Vallet que el conservadorisme "celtibèric" de curta volada i flatulent, que s'esgota en la defensa tancada d'una determinada posició de privilegi. Al contrari, el conservadorisme obert i valent de Vallet implica que el progrés –l'ampliació de l'àmbit de llibertat de la que fa un moment parlàvem- no es pot fer realitat sobre la destrucció absoluta del passat, sinó –molt al contrari- sobre les bases que aquest passat ens proporciona. Som persones perquè tenim memòria i som pobles perquè tenim història. També és cert que podem viure perquè oblidem, però aquest oblit ha de ser selectiu, ha de desgranar el que val i el que és inútil en cada cas. El conservadorisme de Vallet s'acosta molt, en aquesta línia, a la millor tradició conservadora anglosaxona que arranca de Edmund Burke y culmina amb Jorge Santayana, passant per Disraeli i Newman, Adams, Babbit i More. Una tradició que es defineix per la convicció de que els problemes polítics són, en el fons, problemes morals; que la realitat rebutja la uniformitat; que la societat reconeix, valora i necessita l'autoritat; que propietat i llibertat són interdependents; que el costum té

un valor; i que és preferible la reforma del que hi ha al canvi que arrasa tot el preexistent. “Tesis, antítesis i síntesis” és la tríade amb que Hegel compassà el curs de la història humana. Ara bé, en l'àmbit de la política, no s'arriba mai a una síntesis si els conservadors no sacrifiquen moltes coses accessòries per preservar la principal, i els progressistes o lliberals no sacrifiquen aspectes secundaris del seu projecte per fer realitat l'essencial. A aquesta visió responen unes paraules de Gonzague de Reynold, que Vallet fa seves: *“El espíritu del porvenir depende del pretérito (...), no es posible adquirir impulso hacia el futuro sin tomar el pasado como apoyo. No hay civilización sin conservación; redescubrir para crear”*.

Aquest breu repàs de l'obra de Vallet seria incomplet si no es fes referència directa a la seva reflexió sobre Catalunya, dispersa en molts treballs. La va recollir en un llibre editat en castellà el 1989, sota el títol “Reflexiones sobre Cataluña”, i reeditat en català el 2007 sota el mateix títol. La tesis que batega en totes les a prop de 300 pàgines de l'obra és que l'entramat d'un poble, es a dir, la manera de relligar horitzontalment els seus homes i dones i les seves comunitats humanes –de menor a major-, i la manera de relligar verticalment les successives generacions, amb continuïtat històrica, ve determinada en bona mida per la tradició; una tradició secular en la que es manifesta la solidaritat interna del poble i

que és prova fefaent de la seva voluntat de projectar-se al futur. Les senyals d'identitat –la llengua i el Dret- serien, doncs, els factors operatius d'aquesta relligació. Per aquesta raó Valler alerta, amb un cert dramatisme, contra els excessos d'una voluntat de constructivisme social que –emparada en majories parlamentàries conjunturals- pot arribar a destruir alguns aspectes de la tradició jurídica catalana, expressada en lleis i costums, que són consubstancials al ser del poble català. Però s'ha de entendre que això no ho diu en defensa d'una determinada estructura de poder cristal·litzada, sinó per preservar en temps difícils el principi de llibertat civil. És significatiu, en aquest sentit, que Ramon Trias Fargas escrivís aquestes paraules: *“Catalunya ha sobreviscut perquè ha unit la seva causa a la causa eterna de la llibertat. I perquè hem sabut defensar la llibertat i identificar-nos amb ella, encara existim i formem part, modestament però dignament, del concert de les nacions”*.

He d'anar acabant. I ho faig d'una manera que a Vallet –defensor del Dret públic cristià i, per tant, partidari de la teoria del cossos entremitjos- no li seria estranya. Acabo, doncs, remarcant la seva triple condició de extraordinari jurista i pensador català, espanyol i europeu. Català perquè ho és per la seva naixença i formació fins al moll de l'os, de forma que la seva actitud en front de la vida i de les grans qüestions que la vida en societat planteja han estat sempre marcades per les seves arrels culturals

catalanes. Espanyol perquè sempre ha considerat com cosa pròpia, valorada i estimada, l'àmbit hispànic, al veure'l com el seu primer espai de projecció i interrelació preferents. I europeu perquè europees són les coordenades bàsiques del seu pensament. Segur que Vallet està d'acord amb Paul Valery, quan diu que la cultura europea es fonamenta en la filosofia grega, el dret romà i la teologia cristiana. I segur també que coincideix amb aquestes paraules de Xavier Zubiri: *“La metafísica grega, el Derecho romano y la religión de Israel (dejando de lado su origen y destino divinos) son los tres productos más gigantescos del espíritu humano”*.

Juan Berchmans Vallet de Goytisolo ha estat fidel a aquestes arrels, excel·lent en el conreu de parcel·la de la realitat que li va tocar en sort. I, arribats a aquest punt, tanco la meua intervenció amb una anècdota. A mitjans del anys 80, poc després de que Vallet hagués publicat el primer volum del seu “Panorama del Derecho de sucesiones”, jo li digué un dia a Josep-Maria Puig Salellas, amb una certa malícia: *“Escolta Josep-Maria, al parlar de no sé quin tema, en Vallet no et cita”*. Llavors en Puig em mirà i digué, amb evident sornegueria: *“És que en Vallet no m'estima gaire”*. Segurament es referia a alguna puntual diferència ideològica i política que els distanciava sense més transcendència. Però el destí ha volgut que, avui, els seus dos noms quedin lligats per sempre amb el

prem que porta el nom de Puig i que fou cond+cedit a Valletí. És una coincidència esplèndida, que diu molt a favor d'aquest país i de com aquest país els va fer a l'un i l'altre. Separats, pot ser, en algun punt accessori, però coincidents en la defensa de l'essencial: la causa eterna de la llibertat.

Seria una joia que Vallet estès encara entre nosaltres. Li diríem que no és que el recordem, és que el tenim present; que hem après d'ell moltes coses i, sobre tot, com s'han de mirar les coses; que li estem molt agraïts; i que l'estimen en tot el que val i tot el que ha fet.

Moltes gràcies.

Juan-José LÓPEZ BURNIOL.
Barcelona, maig de 2012-

JUAN B. VALLET DE GOYTISOLO

Josep Joan Pintó Ruiz

I – Gràcies a l'ACADÈMIA i al COL·LEGI NOTARIAL de Catalunya, per permetre'm l'honor de contribuir a una "laudatio" de Juan Berchmans, que sempre, per la meua banda, quedarà curta en relació amb la seva ciència profunda, grandesa, rectitud, ètica, sinceritat.

La seva vida i la seva obra són d'una DENSITAT horitzontal i vertical, sorprenents; a mi m'enlluerna, i l'agraeixo tant, que em commou, però aquest acte, no és un acte sol de gratitud, sinó d'autèntica justícia en el ple i màgic sentit de la paraula.

II – VALLET en la seva història mostra d'entrada una INTENSÍSSIMA CAPACITAT ABSORBENT (absorbeix i retorna) i les seves fonts són tres:

a. L'estudi de la CIÈNCIA DEL DRET.

L'estudi profund de la Ciència del Dret, que es va nodrir també amb lluminoses sessions col·loquials reservades amb el seu benvolgut i admirat mestre Ramón Mª Roca Sastre, amb els autors clàssics, la Jurisprudència antiga i mitjançant els contemporanis tractadistes amb especial atenció a Federico de Castro, i també al seu amic CASTÁN, tot això, com substànciós nutrient, va ser considerat de manera genial per Vallet. I també, es va nodrir de la mateixa tradició, sempre per ell concebuda no com quelcom estàtic i poc menys que arqueològic, sinó com una força dinàmica que vertebrava el passat, el present i el futur, de tal manera que els destinataris del mateix Dret són, a cada moment alhora, receptors del contingut de la tradició i actius generadors d'ella; i això en trànsit suau i difús, doncs les diferents edats i longevitat dels homes inserits en una societat fa que convisquin gentes d'edats diferents, que amb el frec divergent de la seva visions, poleixen i defineixen el sentit viu, sempre canviant, del contingut social. I el contingut social, només quan per la seva serietat i transcendència venç la tendència immobiliària del Dret, genera fonts formals que ho consoliden.

b. La vida mateixa, és allí que s'absorbeix del voler individual i col·lectiu a través de la intensa atenció a la seva funció notarial. No oblidem aquest aspecte: Ell mateix va dir i va escriure (AAMN 1.980: «Jo sóc un jurista pràctic; Qualsevol que siguin les meves preocupacions científiques, històriques i filosòfiques, ABANS DE RES em considero, un artesà del Dret».

c. L'efluy de la seva pròpia ànima abocat en la seva consciència: El seu coneixement ontològic, filosòfic i no oblidem que «Philosophia ancilla teologiae», polaritzat pel seu cristianisme i conseqüent honestat impregnen el tot absorbit i retornat a la humanitat, ben reconstruït.

III – Així doncs Vallet es nodreix i absorbeix en profunditat els seus coneixements jurídics (ciència i experiència), els reelabora i els reverteix de nou, digerits, ordenats i augmentats, perfeccionats i sistematitzats a la mateixa societat. Aquesta devolució constitueix un objecte fonamental i preferent de la seva mateixa vida. És un autèntic mestre, per a aquesta generació i per a la futura.

IV – És conscient – i ho transmet – que les realitats ontològiques, les descomponem per raons pedagògiques ja que la nostra ment així ho precisa. Però tot està orgànicament interrelacionat. Suaument adverteix sobre les consideracions fragmentades. Ens suggereix sempre que diversos punts de vista sobre un mateix objecte no mostren objectes diferents, sinó una VISIÓ POLIDIMENSIONAL de l'objecte que ens apropa a la seva autèntica realitat.

Així un mateix objecte material, examinat sota diversos punts de vista (objectes formals diferents), atesa aquesta conjunció es mostra en la plenitud de la seva realitat, alguna cosa així com «lluminós»; «Fulgur objecti».

V – Per exemple, ell ha viscut – i ens ho adverteix – el sentir de molts llicenciats en Dret quan en acabar els seus estudis universitaris volen, sobretot, «fer pràctiques» com si l'estudi de la Ciència del Dret, servís de poc. Adverteix amb precisió que la Ciència del Dret, la doctrina, és un compendi sistemàtic d'experiències viscudes a través dels segles passats. Mai via pràctica, podrà saber-se tant, ni adquirir tants coneixements. Encara que la vida ara s'allarga, una vida és moltíssim menys que moltes vides durant molts segles.

I adverteix que la Ciència del Dret, permet al jurista elevar-se i adquirir una visió panoràmica com la qual es percep en examinar des de l'assenyalada altura un determinat panorama.

Però quan aquella visió, que és en blanc i negre, precisa d'una concreció, en aproximar-se al lloc (cosa que no pot realitzar-se si la visió panoràmica no li ha donat la situació) cobra color i s'aconsegueix la percepció específica i singular que determina LA JUSTÍCIA DEL CAS CONCRET, policroma i diferenciada.

I per això, creu que «enjudiciar» (diguem dictar sentència) no és l'aplicació sil·logística pura i per això no li agrada la veu «aplicació» del Dret, ja que s'integren policromes particularitats que expliciten la llei, ni li agrada tampoc que la Sentència constitueixi una recreació d'una norma, sinó que aquest meravellós procés rep, per la seva banda el nom de determinació.

El corol·lari és clar: Primer cal situar-se i saber dins de l'ampli panorama, on està el problema. Després cal descendir i furgar en les seves particularitats i aquestes DESCOBREIXEN ARESTES inadvertides abans de percebre la tensió fet-dret. Però qui manca de la visió científica general, malament resoldrà la seva comesa, en ignorar, en quin punt de l'ampli panorama ha d'investigar.

L'autèntica saviesa i realisme de Vallet, dilueix l'antítesi Pràctica-Ciència, superant-la per l'expressada integració de tots dos conceptes en un solament, doncs tots dos aspectes són necessaris i es complementen.

VI – Sempre reclama una posició de PRUDÈNCIA, de SENTIT COMÚ, el anomenat «seny» de Catalunya, però ho precisa proscriuint QUALSEVOL DESEQUILIBRI. En síntesi, quan una conclusió purament racionalista, en lloc de raonable, condueix a una situació de DESEQUILIBRI ha de ser això últim evitat, matisat, compensat. Quan ROCA SASTRE – el seu, per a ell, benvolgut (per a mi també) i admirat mestre – explica la teoria del dret institucional o el mateix DÍEZ PICAZO al·ludeixen a l'ordenament com un tot orgànic, que es ressent de qualsevol lesió específica, i és clar que cal atènyer-se al sistema, a tot l'ordenament jurídic, al·ludeixen així a una manera de fer que ja és indiscutible avui.

La seva posició, així, sempre resulta harmònica, i com a tal perfecció de la mateixa harmonia, és fàcilment assimilable, profunda, útil i fins i tot bella.

VII – Després d'una vida d'estudi i pràctica notarial, en la qual afloren estudis concrets i específics (institucions successòries, drets reals concrets, la donació, el pacte de sobrevivència, etc., etc.) apareix la magna trilogia (Tom I « Metodología de las Leyes»; Tom II « Metodología de la determinación del Derecho »), amb el seu tom estrella, el tercer, que parla de la METODOLOGÍA DE LA CIENCIA EXPLICATIVA Y EXPOSITIVA DEL DERECHO, obra mestra i compendiosa que no té desapropietament.

Té autoritat plena perquè sap i el seu saber i experiència es reverteixen al món.

Després d'estudis profundíssims sobre sectors del Dret, precisos i determinats, una altra vegada, carregats de ciència i experiència, Vallet s'eleva i dóna una visió panoràmica però alhora detalladíssima, que constitueix aquesta obra monumental, que és importantíssima.

VIII – És fonamental que ell sigui un «ius naturalista». Com a creient, com a cristià, sense vacil·lació i amb claredat, i sense excessius o inoportuns respectes humans, ell proclama que l'Ordre general impost per Déu mitjançant la Llei eterna, té en el cor de l'home imprès no com «ordinatio rationis» en sentir de GROCIO, sinó conforme al natural i a la naturalesa de la coses, uns primers principis, que són previs al Dret, i

que a més de suplir el dret positiu i informar-ho són particularitzacions d'aquell Dret Natural.

IX – Quan s'aconsegueix un grau de profunditat en el coneixement, no només es perfecciona i afina la capacitat d'anàlisi (precisa, completa, claríssima en Vallet) sinó que precisament, gràcies a aquesta profunda observació, coneixement i ponderació del detall, es genera fàcil i totalment una síntesi meravellosa. El Dret, en la visió de Vallet, es mostra alhora, com quelcom que integra la vida mateixa humana. El dret, ontològicament, és inseparable de la humanitat i és expressió d'ella mateixa: i no només d'un aspecte de la humanitat, sinó que com dotada de llibertat, que s'entronca en les essencials i íntimes qualitats humanes.

L'home és físicament lliure; pot triar entre el ben i el mal («*video meliora sed peiora sequaor*»), però el Dret, quan l'ètica no aconsegueix allò que condueix al compliment del recte, el dret limita res més que la llibertat, que és l'excelsa qualitat humana, que dóna l'home i a la humanitat la possibilitat de merèixer. La llibertat enfila el present amb el futur i amb la mateixa eternitat en l'home. I la llibertat és també Dret.

X – Tot aquest enlluernador cabal de saber, d'encert, de Vallet, és molt, però no és res davant la grandesa que li proporciona la seva profunda humanitat, el seu humanisme, reflex de l'autèntic humanisme cristià, tot ell al seu torn informat i sustentat per l'amor. I, no dic tal cosa sense fonament. Si es llegeix el mateix principi de l'obra de Vallet « Panorama del Derecho Civil » es veurà que allí es parla de l'amor. I resulta que si l'amor existís en la seva profunditat i universalitat, el Dret seria innecessari. Tots els homes complirien amb el natural, respectarien la naturalesa de les coses en virtut d'aquest Dret Natural, que com a reflex de la Llei eterna serveix a la consumació del pla de Déu.

I no es cregui que aquest sentir de Vallet és, sota un punt de vista utilitarista, merament utòpic. Doncs no és així, ja que aflora una realitat evident. L'home en la seva bondat natural compleix i respecta la norma jurídica espontàniament. Si no la complís espontàniament no haurien bastants Tribunals, Fiscals, ni policies per fer respectar la Llei. Però hi ha alguna cosa dins de nosaltres que fa – repeteixo – que espontàniament complim amb les nostres obligacions, i no només per una «*ordinatio rationis*» a l'estil de GROCIO, sinó perquè – insisteixo – hi ha quelcom imprès en el nostre ésser que ens fa distingir el bé del mal i percebre allò que hem de fer.

Per això en relació a VALLET haig de resumir que en el seu profund cristianisme, en el seu humanisme cristià és un home ÍNTEGRE, ple, excels, és un home bo, i com a tal un gran jurista. I com deia Ulpia: «*Qui nos sacerdotes apellet*».

XI – No puc acabar sense consignar que Vallet no s'oblida de res, ni per descomptat de la seva Catalunya d'on vénen les seves arrels. Recte i autèntic espanyol, com a tal espanyol i fervent incardinat a Catalunya (porció estimada del tot) va escriure aquell bell llibre, al·ludit abans, en el brillant dir de López Burniol: «Reflexiones sobre Cataluña». I és un llibre sorgit de la seva ploma, del seu saber, i de la seva autèntica visió. M'adhereixo al que abans s'ha dit per qui tant m'ha superat en l'ús de la paraula.

Josep Joan Pintó Ruiz

HOMENAJE A DON JUAN BMS. VALLET DE GOYTISOLO

LANDELINO LAVILLA ALSINA

Presidente de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación

Barcelona, 15 de mayo de 2012¹

1. Agradezco la oportunidad de participar en este solemne y emotivo acto en memoria de D. Juan Vallet de Goytisoló. Son varias y convergentes las posiciones desde las que, removiéndome sentimientos de amistad y de admiración, puedo evocar la figura de D. Juan Vallet y hasta dar curso a mis palabras a partir de entrañables y muy personales recuerdos y experiencias. Quiero subrayar, inicialmente, el dato de que este acto se celebre en Cataluña, en Barcelona. Muchos –yo, por supuesto, entre ellos- hemos tenido una percepción clara de la profunda catalanidad de D. Juan Vallet, que pensaba en catalán

¹ Extracto de las palabras pronunciadas por D. Landelino Lavilla, completadas con algunas notas adicionales que facilitó a petición de esta Academia.

sobre cuestiones de amplio alcance –alcance universal- como lo es el de las grandes cuestiones jurídicas, sin perjuicio de que acusen perfiles derivados de las propias raíces de cada institución.

Es claro, sin embargo, que mi intervención en este acto, como se infiere de su misma convocatoria y organización, se vincula a la condición de D. Juan Vallet como miembro numerario de dos Reales Academias y, de modo particular, a su prolongada e intensa actividad en la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación, sin que ello suponga rebajar un ápice la importancia de sus aportaciones a la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas y la eficacia con la que asumió y cubrió los cargos y funciones que le fueron atribuidos en el Instituto de España.

Y no falto al propósito de referirme a D. Juan Vallet como Académico ni interfiero en exposiciones a otros encomendadas si antepongo, por mi parte, una aseveración inicial insoslayable para entender y valorar la figura del Académico. Subrayo, así, con el mayor vigor expositivo de que soy capaz, la singular calidad personal de D. Juan Vallet, la hondura intelectual de su pensamiento, la fidelidad a sus convicciones y su condición, en fin, de jurista cabal. Lo sitúo con

objetividad y sin hipérbole entre los más ilustres cultivadores del Derecho en el último siglo y, rehuyendo cualquier rígida y aún afinada comparación, afirmo que, al menos para mí, conocedor reverencial de tantos maestros y especialmente sensible a los requerimientos de la justicia, Juan Vallet tiene su lugar en el primer escalón de nuestros preeminentes juristas.

Cuando en el mes de junio último, en trance de finalizar el pasado curso académico, se produjo el fallecimiento de D. Juan Vallet de Goytisoló, el mundo académico –como el notarial, como el jurídico, en general- se conmovió. La conmoción en la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación era natural: hacía más de cincuenta años que, en el mes de mayo de 1961, había sido elegido por unanimidad Académico de Número de la dicha Real Academia, en la que ingresó y recibió la medalla número 25 el 27 de mayo de 1963. D. Juan Vallet tenía entonces 46 años, edad temprana en la que se reconoció y, sobre todo, se presintió el sorprendente mérito que aquel Notario ya había acreditado y aún tenía que acreditar. En diciembre de 2001 recibió el homenaje a la antigüedad académica.

Juan B. Vallet ingreso en nuestra Academia el día 27 de mayo de 1963, leyendo un discurso que versaba sobre “Perspectiva histórica de las cautelas testamentarias de opción compensatoria de la legítima”. Era un trabajo que formaba parte de los “Estudios sobre temas de derecho sucesorio” que por esa época le preocupaban.

En la Academia sucedió en la Medalla nº 25 a persona tan ilustre como don Jerónimo González Martínez; su discurso de ingreso fue correspondido por Rafael Núñez Lagos, quien en su contestación destacó que Vallet llegaba a la Academia cuando hacía ya varios lustros que venía dando a la estampa muchas y profundas obras. En 1963, según el cómputo que Núñez Lagos hacía, las publicaciones pasaban de cincuenta, y –añadió-, uniendo a la constatación cuantitativa un exigente juicio de calidad, cabía señalar que Juan Vallet había demostrado ya ser un investigador sagaz, que buscaba y encontraba siempre las fuentes de primera mano, y ser un jurista maduro, lleno de experiencia y de agudo sentido crítico, que sabía disciplinar su desbordante cultura jurídica en una prosa de excelente calidad y tersura.

Tras su prolongada ejecutoria como numerario de la Corporación, en la que han dejado huella su inteligencia, su dedicación y su bondad, el fallecimiento de D. Juan Vallet ha generado en la Academia –y lo dice quien hoy la preside- una sensación de orfandad. Es la sensación que lógicamente se tiene cuando falta quien durante tantos años ha sido incontrovertida referencia en la vida de una Corporación, en la que desempeñó la Secretaría General desde junio de 1977 a noviembre de 1991; volvió a la Junta de Gobierno después como Vicepresidente en enero de 1994 y a finales de ese mismo año, en noviembre, fue elegido Presidente, cargo que ejemplarmente sirvió (por el tiempo limitado que él mismo impuso) hasta el 12 de diciembre de 1999. El Pleno de numerarios le confirió la Presidencia de Honor el 10 de enero de 2000.

2. Juan Vallet dejó algunos legados especialmente importantes: así su concepción del iusnaturalismo y del historicismo, amén de su decantación, selectiva y preferente, por un método de interpretación de carácter teleológico. Es perceptible en todo ello la influencia de D. Federico de Castro.

a) No resulta fácil establecer con nitidez la diferencia que pueda existir entre los diferentes puntos de vista relativos al Derecho natural. La idea de Derecho natural en Vallet de Goytisolo aparece en una de sus publicaciones ("En torno al Derecho natural") publicada en el año 1973. Al tratar de delimitar el concepto de naturaleza, Vallet se pregunta cómo puede discernirse el Derecho en el orden de la naturaleza. Y entiende que la observación de los hechos permite a la inteligencia deducir la estructura en la cual las necesidades intrínsecas conducen seguidamente a ordenar los resultados de aquella observación, aunque el nudo del problema continúa radicado en *si* es posible a la inteligencia penetrar certeramente y con seguridad en los arcanos de la naturaleza.

La concepción iusnaturalista de Federico de Castro era más bien de carácter tomista y en la obra de Santo Tomas de Aquino el lugar del Derecho natural no es especialmente amplio y son muchas las materias que el Derecho natural deja al Derecho positivo, de manera que, sin llegar a los postulados de la escuela del Derecho natural racionalista que preconizó la total separación entre el derecho divino y el derecho natural, sí cabe, cuando menos, sostener la

extendida idea de que hay siempre alguna distinción entre formas de entender el derecho natural.

b) El segundo de los legados es el historicismo. En Federico de Castro el historicismo era una consecuencia inmediata de su propia formación histórica, pero era también un intento de resucitar la gloriosa escuela jurídica española y algunos de los más destacados juristas castellanos de los siglos XVI y XVII, como Diego de Cobarrubias y Leyva, Castillo de Bobadilla, Rodrigo Suárez (*In proemium fori*) o Salazar (*De usu et consuetudine*).

En Vallet el historicismo es ante todo la convicción de que las instituciones jurídicas tienen un origen concreto que es preciso escudriñar para entenderlas completamente. En este sentido, por ejemplo, es característico que, antes de estudiar la prenda sin desplazamiento de posesión, Vallet se dedicara por algún tiempo a estudiar unos textos romanos sobre el *pignus tabernae* en el Anuario de Derecho Civil.

El historicismo le condujo también a la busca e investigación de juristas clásicos que ya no eran solo los que podían haber dado lustre al derecho castellano. Fiel a su origen indagó también entre los juristas catalanes distintos de los más clásicos y generalmente recordados.

En ese sentido es muy revelador su hallazgo de líneas de pensamiento en juristas catalanes menos conocidos antes y después, como Tomás Hieres (por ejemplo, "Aportación del *"Apparatus"* de Tomas Hieres a la Historia del notariado catalán", en Anales de la Academia Matritense del Notariado, 1981; o "Equidad y buena fe según el jurista gerundense del siglo XV Tomás Mieres", ADC, 1987), Claude Chifflet ("Las legitimas según Claude Chifflet, 1542-1580, jurista del Franco Condado de Borgoña en el periodo español", ADC, 1974) o Jaume de Marquilles ("El pensamiento y el sentimiento de España en Jaume de Marquilles", separata de *Híspania Cristiana*, Estudios en honor de José Orlandis Rovira en su septuagésimo aniversario, 1988).

3. Culminó, hasta la extinción de su propia vida, una tan larga cuanto fructífera y, a la par, deslumbrante y abrumadora obra de jurista por vocación y profesión, especialmente sólida y luminosa en sus publicaciones sobre la metodología de la determinación, exposición y aplicación del Derecho; el calado de esas publicaciones, que él consideraba expresión final y monumental de su aportación a la ciencia y la filosofía jurídicas, no empalidece, sin embargo, el fulgor y brillantez de su dominante cualificación como civilista. Su penetrante rigor en el análisis de las más intrincadas cuestiones jurídicas y su capacidad de alcanzar lúcidas conclusiones desde las más sólidas y antiguas raíces del Derecho, hasta desvelar las mejores soluciones a los problemas que plantea el orden de convivencia regido por el Derecho, fueron señas de su identidad.

Y, al hallarme ahora en este lugar y entre todos Vds., no puedo dejar de proclamar, tomando a D. Juan Vallet como la mejor de las referencias posibles, que fue, es y seguirá siendo muestra y ejemplo de lo que en la vida de la Real Academia han supuesto la presencia y la dedicación de muy ilustres miembros de nuestro brillante Notariado y del mundo jurídico específico de Cataluña. La deuda que la Academia tiene contraída con D. Juan Vallet puede extenderse

–aunque no necesariamente con el mismo rango- a muchos Notarios y a significados juristas catalanes; no intentaré siquiera citarlos nominalmente, máxime cuando es gratuito el riesgo de olvido y de preterición, como es patente que todos pueden y deben sentirse adecuadamente recordados en este sereno y cualificado acto en el que hoy mantenemos en nuestro presente la figura de D. Juan Vallet y le rendimos tributo de elogio y admiración.

Cuando en 1996 organizó y presidió el Congreso de Academias Jurídicas Iberoamericanas, celebrado en Madrid, Juan Vallet dijo, en palabras que escojo como expresión sintética de su entraña de jurista y al hilo de las que Alfonso García Gallo había escrito sobre “la lucha por la justicia en el gobierno de las Indias”, que “esta lucha por la justicia es, precisamente y sin duda alguna, el fin del derecho y el objetivo final nuestro, como juristas que somos, y el de nuestras Corporaciones, como Academias que son de jurisprudencia”. No se necesitan otras citas, entre tantas posibles, para concluir, con palabras de Juan Vallet de Goytisolo, mi afectiva intervención en este acto presidido por su recuerdo y por nuestra común fe de juristas.

Es indiscutible que ha sido una de las grandes personalidades del Derecho de nuestra época. Una de esas personalidades prominentes cuyas obras continúan siendo buscadas, leídas y utilizadas, sin que el paso de los años las diluya o las desplace hacia el olvido, porque hay siempre un erudito como Vallet que las recupera y muestra su vigor de pensamiento y la altura y solvencia de sus aportaciones al progreso del Derecho y al progreso de la humanidad. El pasado, si valioso, impregna y vigoriza el presente en el que se infiltra.